

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра філософії

Назва дисципліни	Філософія
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	3 кредити / 90годин
Вид підсумкового контролю	залік
Мова викладання	українська
Викладач	Марія ГРИЦИШИНА, кандидат історичних наук, доцент
CV викладача на сайті кафедри	
E-mail викладача:	teetet1@ukr.net
Консультації	<i>Очні консультації:</i> розклад присутності на кафедрі згідно з графіком консультацій <i>Он лайн- консультації:</i> розклад присутності викладача на спеціальному форумі (в інтернет мережах) згідно з графіком консультацій.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є сформувати у здобувачів вищої освіти базові знання з історії виникнення та розвитку філософії, забезпечити засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, ознайомити із наявними філософськими проблемами, концепціями, напрямками та школами, а також сприяти формуванню і розвитку в здобувачів теоретичного мислення, здатності самостійно розглядати, аналізувати та оцінювати явища і процеси навколишньої дійсності.

Предметом курсу є світ загалом у його найбільш загальних закономірностях з позицій відносин «людина-світ-наука».

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Філософія» є навчити здобувачів вищої освіти орієнтуватися у різноманітті філософських напрямків, течій, шкіл; сформувати у них вміння системно та в історичній послідовності аналізувати основні етапи розвитку філософського вчення, виокремлювати особливості формування філософських концепцій та філософських проблем; розглянути такі проблеми, як філософське розуміння світу, буття, свідомості, людини та суспільства, що становлять основу теоретичної підготовки майбутнього фахівця; створити належну теоретичну основу для вільного світоглядного самовизначення здобувачів вищої освіти.

Очікувані результати навчання

У результаті освоєння повного курсу навчальної дисципліни «Філософія» у здобувачів вищої освіти мають сформуватися компетентності, визначені освітньо-професійною

програмою. При цьому здобувачі мають досягнути відповідних програмних результатів навчання.

Загальні компетентності

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК 07. Здатність провадити професійну діяльність для відновлення чи підтримки здоров'я пацієнта/клієнта відповідно до законів і правил, що регулюють практику фізичної терапії як самостійної професії, а також відповідних законодавчих та нормативних актів, етичного кодексу та професійного стандарту, загальнонаціональних цінностей та традицій населення України.

Програмні результати навчання

РН06 Розуміти процеси державно-політичного та соціально-економічного розвитку українського суспільства, сутність перетворень, що відбуваються в державі; розуміти основні філософські категорії та поняття;

РН16 Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, зокрема у мультидисциплінарній команді.

РН19. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

В результаті вивчення дисципліни «Філософія» здобувачі вищої освіти: повинен знати

- основні історичні етапи та періоди розвитку філософії;
- предмет, структуру, проблематику та специфіку філософського знання;
- зміст, функції, методи та особливості функціонування філософії;
- понятійно-категоріальний апарат;
- основні ідеї та концептуальні положення філософії;
- форми і закони людського мислення;
- школи та напрямки філософії;
- основні філософські проблеми (буття, матерія, свідомість, людина, суспільство, пізнання тощо);
- підходи та специфіку трактування різноманітних філософських проблем;

вміти:

- вільно володіти засвоєним матеріалом з навчального курсу «Філософія»;
- здійснювати не лише виклад, а й аналіз засвоєного матеріалу;
- застосовувати набуті філософські знання при аналізі світоглядно-методологічних проблем;
- формувати та обґрунтовувати власну позицію щодо актуальних проблем сучасності;
- орієнтуватись у традиціях філософського мислення;
- оцінювати, зіставляти філософські та світоглядні позиції і підходи;

- працювати з першоджерелами;
- застосовувати набуті знання на практиці.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. «Історія філософії»

ТЕМА 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві

Суспільно-історичні передумови виникнення філософії. Основні проблеми філософії та специфіка філософського знання. Предмет та структура філософії.

Світогляд, його зміст, структура та соціально-історичний характер. Історичні типи світогляду. Філософія і наука.

Роль філософії у житті суспільства й особистості. Функції філософії.

ТЕМА 2. Філософія Стародавнього Сходу. Антична філософія.

Філософія Стародавньої Індії. Міфологічні та морально-релігійні особливості філософської думки у Стародавньому Сході (Індія, Китай). Ортодоксальні (веданта, санх'я, йога, ньяя, вайшешика, міманса) та неортодоксальні (чарвака-локаята, джайнізм, буддизм) школи.

Філософія Стародавнього Китаю. Школа імен, моїзм, легізм. Поняття «Дао» і «Де», «Інь» та «Ян». Даосизм. Філософія Конфуція. Конфуціанство. Загальні особливості формування античної філософії та основні періоди її розвитку (Греція, Рим). Характерні риси і основна проблематика давньогрецької філософії, її космоцентризм. Натурфілософські ідеї давньогрецької філософії. Мілетська школа (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр). Елеати і піфагорійці.

Класичний період розвитку античної філософії. Софісти і Сократ. Матеріалістична діалектика Геракліта. Натуралістичний атомізм Демокріта і антропологічний атомізм Епікура. Класичний період розвитку античної філософії. Антропологія і етичний раціоналізм Сократа. Об'єктивний ідеалізм Платона. Концепція ідеальної держави у Платона. Метафізика Аристотеля, його вчення про матерію і форму.

Еллінізм і кінець класичної античної філософії. Філософія елліністичного періоду. Передумови виникнення, визначальні особливості. Основні філософські школи: кінічна, стоїчна, епікурейська, школа скептицизму, неоплатонічна.

Роль античної філософії в подальшому формуванні світової філософської думки.

ТЕМА 3. Філософія Середньовіччя та Відродження.

Загальна характеристика епохи Середньовіччя. Передумови та релігійний характер середньовічного світогляду і філософії. Теоцентризм середньовічної філософії, її ідейно-теоретичні джерела і основні принципи. Періоди і форми становлення та розвитку філософії Середньовіччя. Період апологетики і патристики в умовах античності. Філософські ідеї Квінта Тертуліана, Григорія Богослова, Григорія Ніського, Діонісія Ареопігита, Амвросія, Аврелія Августина.

Схоластична філософія. Проблема співвідношення віри і розуму. Проблема універсалій. Система середньовічної філософії у вченні Томи Аквінського. Проблема буття: божественний і природний світ. П'ять доказів буття Бога у Фоми Аквінського. Роздвоєність буття людини, сенс її життя. Провіденціалізм. Співвідношення душі і тіла, віри і розуму (Оріген, Августин). Проблема добра і зла: Загальні поняття («універсали») як філософська проблема. Реалізм і номіналізм.

Епоха Відродження, її історичні особливості. Ідейний зміст світогляду Ренесансу та

особливості італійського Відродження (Леонардо да Вінчі, Данте Аліґ'єрі, Франческо Петрарка, Джовані Боккаччо, Еразм Нотердамський). Північне Відродження та ідеологія Реформації.

Розвиток натурфілософських вчень в епоху Відродження (М. Кузанський, М. Коперник, Д. Бруно). Натурфілософія і пантеїзм. Науково-природничі досягнення в епоху Відродження. Антропоцентризм і гуманізм філософії Відродження, її ідейні джерела. Людина як вища цінність. Гармонічна єдність духовного і фізичного, душі і тіла, знання і вміння.

ТЕМА 4. Західноєвропейська філософія Нового часу та епохи Просвітництва.

Поняття європейської класичної філософії, її основні джерела формування та риси. Історичні особливості суспільства і світогляду Нового часу. Наука як предмет філософських роздумів. Проблема наукового методу в філософії Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт). Емпіризм і раціоналізм як основні напрями в новоєвропейській філософії. Сенсуалізм і агностицизм (Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм). Проблема істинності наукового знання. Ф. Бекон про «ідоли» в раціональному пізнанні. Критерій очевидності істини у Р. Декарта. Вчення про природжені ідеї. «Істини розуму» і «істини факту» у Г. Лейбніца. Проблема субстанції в філософії Нового часу: монізм, дуалізм, плюралізм.

Раціоналізм (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц) та емпіризм (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм) пізнання Нового часу.

Основні ідеї філософії Просвітництва: ідея розуму, ідея історичного прогресу, соціальної свободи. Ідеали людини і суспільства в філософії Просвітництва. Правовий статус людини в громадянському суспільстві. «Природні права» людини. Теорія суспільного договору (Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо). Загальна справедливість і приватний інтерес.

ТЕМА 5. Німецька класична філософія

Особливості німецької класичної філософії.

Філософське вчення І. Канта. Філософські системи Й. Фіхте і Ф. Шеллінга. Філософія абсолютної ідеї Г. Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Філософія марксизму.

ТЕМА 6. Українська філософія

Особливості становлення української філософської думки. Зародження і формування філософської думки Київської Русі. Філософія українського бароко і Відродження. Філософські пошуки професорів Києво-Могилянської академії. Філософія періоду романтизму і епохи Просвітництва.

Філософія Г. Сковороди: концепція двох натур, вчення про три світи, принцип «сродної праці», етичний ідеал «нерівної рівності», ідея досягнення щастя шляхом морального самовдосконалення, «філософія серця». Сутність «філософії серця» П. Юркевича.

Філософія української національної ідеї.

ТЕМА 7. Сучасна світова філософія

Виникнення сучасної філософії та її особливості.

«Філософія життя». Центральні поняття «філософії життя»: життя, воля, прагнення до життя, жадаба могутності, ідея «надлюдини». Вчення про волю як першооснову всього існуючого та «волю до влади» Ф. Ніцше.

Психоаналітична філософія: фрейдизм та неофрейдизм як філософсько-антропологічна доктрина. Теорія особистості З. Фрейда. Несвідоме і його роль у культурі. Колективне підсвідоме. Філософія Е. Фромма, А. Адлера, К. Хорні.

Екзистенціалізм. Проблеми філософії екзистенціалізму. Дійсність людського буття. Ідеї екзистенціалізму у творчості М. Хайдегера. Екзистенційні проблеми у творчій спадщині А. Камю. Ж.-П. Сартра. Релігійний екзистенціалізм К. Ясперса.

Сучасна «філософія науки». Позитивістські ідеї О. Конта, Д. Міля, Г. Спенсера. Логічний позитивізм.

Феноменологія і герменевтика.

Змістовний модуль 2. «Фундаментальні проблеми філософії»

ТЕМА 8. Філософське вчення про буття (онтологія).

Проблеми буття в історії філософії. Історичні етапи формування вчення про буття. Основні форми буття. Буття людини, буття речей і процесів, буття соціальне. Основні категорії онтології: субстанція, простір, рух, час.

ТЕМА 9. Свідомість, її сутність та структура.

Проблема свідомості у філософії. Виникнення і природа свідомості. Природно-біологічні передумови свідомості. Структура свідомості та основні рівні. Індивідуальна і суспільна свідомість. Чуттєво-афективний рівень свідомості: відчуття, сприйняття, уявлення, афекти.

Свідомість і самосвідомість. Самосвідомість і рефлексія.

Цінно-вольовий рівень свідомості: воля, емоції. Абстрактно-логічне мислення: поняття, судження, умовивід, логічні операції.

ТЕМА 10. Філософія пізнання (гносеологія). Філософська антропологія.

Сутність пізнання у філософській традиції. Питання про пізнання світу і способи його вирішення в історії філософії: суперечки про джерела пізнання; емпіризм, сенсуалізм, раціоналізм, трансценденталізм, агностицизм, скептицизм. Основні форми і способи пізнання. Чуттєве пізнання: відчуття, сприйняття і уявлення. Раціональне пізнання: поняття, судження, умовивід. Інтуїція як форма пізнання. Способи пізнання.

Проблема істини і рівні знання. Людина як предмет філософського осмислення. Феномен людини: вимір і аспекти осмислення. Інтерпретації природи людини в історії світової філософії. Релігійно-міфологічна антропософія, натуралістична антропософія. Філософські проблеми антропогенезу. Співвідношення біологічного і соціального в природі людини. Проблема життя і смерті в духовному досвіді людства. Проблема сенсу життя. Проблема людської свободи. Негативне і позитивне визначення свободи.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Рекомендована література

Основна:

1. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
2. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 4-те вид., переробл. Харків : Право, 2023. 424 с.
3. Зарубіжна філософія XX ст. – К., 1993. 10. Ільїн В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: Підручник: У 2 ч. К., 2002.
4. Касьян В. І. Філософія. К., 2008.
5. Кондзьолка В. В. Історія середньовічної філософії: Навч. Посібник. Л., 2001.
6. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. К., 2005.
7. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. М. Філософія: Підручник. К., 2007.
8. Федів Ю. О., Мозгова Н. Г. Історія української філософії: Курс лекцій. К., 2001.
9. Філософія: Навч. посіб. / Л. В. Губерський І. Ф., Надольний В. Б., Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф.

Надольного. 5-те вид., випр. і доп. К., 2005.

10. Філософія: Посіб. для студентів ВНЗ / Є. М. Причепій, А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, А. А. Чекаль. К., 2001.

Допоміжна:

1. Mariia Grytsyshyna. Sources of Pamfil Yurkevych's Philosophical and Religious Concept of the Heart/ Vitalii Ihnatiev; Volodymyr Grytsyshyn; Mariia Grytsyshyna; Iryna Panchuk; Andrii Bobryk // Pharos Journal of Theology. 2025-05. <https://doi.org/10.46222/pharosjot.106.3028>.
2. Панчук І.І., Грицишина М.В. Структура людського досвіду Дж. Локка: гносеологічний аспект учення. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки: науковий журнал / [гол. ред. О.Соколовський, відповід. редактор М.Козловець, відповід. секретар Л. Горохова]. Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І.Франка, 2023. Вип.2(94). DOI: 10.35433/PhilosophicalSciences.1(95).2024.122-130
3. Грицишина М.В., Грицишин В.П. Змістовна експлікація феномену «досвіду» в емпіричній системі Дж. Локка. Актуальні проблеми філософії та соціології. Наукове фахове видання. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 46. С. 28-32. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v046.2024>.
4. Грицишина М.В., Грицишин В.П. Досвідна парадигма в розумінні людини Дж. Локком. Наукове пізнання: методологія та технологія Наукове фахове видання. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. №1(53). С. 63-71. DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2024-1-9>
5. Грицишина М.В. Вчення Ф. Бекона про природну та індуктивну історію, як основу гносеологічної будови англійського емпіризму. Актуальні проблеми філософії та соціології. Наукове фахове видання. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 42. С. 16-20. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.3>
6. Грицишина М.В. Філософування Дж. Локка про ідеї слів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА», 2023. Вип. 24. С. 26-29. DOI: 10.25264/2312-7112-2023-24-2 6.
7. Грицишина М.В. Складники гносеологічної концепції Ф. Бекона: учення про ідолів розуму, шляхи пізнання та класифікація людських пізнань. Культурологічний альманах. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2022. № 3. С. 118-124. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.166-29>
8. Бичко І. В., Бойченко І. В., Табачковський В. Г. та ін. Філософія: Підручник. К., 2001.
9. Буслинський В. А., Скрипка П. І. та ін. Філософія: Навч. посіб. К., 2002.
10. Історія філософії: Підручник / За ред. В.І. Ярошовця. К., 2002.

19. Інформаційні (Інтернет) ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: НБУВ, 2013-2015. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua .
2. Електронний каталог Національної парламентської бібліотеки України[Електронний ресурс]: [політемат. база даних містить відом. про вітчизн. Тазарубіж. кн., брош., що надходять у фонд НПБ України]. – Електронні дані (803438 записів). – Київ: Нац. парлам. б-ка України, 2002-2015. – Режим доступу: catalogue.nplu.org
3. <https://mon.gov.ua/> Міністерство освіти і науки України
4. <http://nbuv.gov.ua/node/554> Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
5. <http://libr.rv.ua/ua/> Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека
6. <https://ulibrv.com.ua/> Рівненська обласна бібліотека для молоді

7. <http://library.rshu.edu.ua> Наукова бібліотека рівненського державного гуманітарного університету (рджу).

Система оцінювання

Рівень знань здобувачів вищої освіти оцінюється відповідно до Положення про оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету. В університеті діє накопичувальна кредитно-трансферна система оцінювання програмних результатів навчання студентів, що реалізується в ході виконання і захисту лабораторних робіт, написання контрольних робіт, здачі колоквиумів, виконання ІНДЗ, модульного контролю. Для цього визначено необхідну кількість балів, яку слід набрати для формування рейтингового балу студента та виставлення його у залікову книжку і відомість успішності здобувача з відповідними оцінками за національною та Європейською кредитно-трансферною системами.

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни

Поточне оцінювання та самостійна робота										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		
Модульний контроль – 10							Модульний контроль – 10			20	100

Оцінювання за видами діяльності

№ з.п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали	Кількість балів
T1	Робота на лекційних заняттях	1	6
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T2	Робота на лекційних заняттях	1	6
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T3	Робота на лекційних заняттях	1	6
	Виконання завдань під час практичних занять	2	
	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять	1	
	Виконання завдань самостійної роботи	2	
T4	Робота на лекційних заняттях	1	6
	Виконання завдань під час практичних занять	2	

	Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2	
T5	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 2	6
T6	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 2	6
T7	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 2	6
T8	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 2	6
T9	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 2	6
T10	Робота на лекційних заняттях Виконання завдань під час практичних занять Опитування та участь в обговоренні під час практичних занять Виконання завдань самостійної роботи	1 2 1 2	6
	Модульний контроль	10	20
	ІНДЗ	20	20
Разом		100	

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Завдання здобувачі вищої освіти мають виконувати і здавати відповідно до графіка освітнього процесу. Перескладання модулів заліків, екзаменів відбувається у терміни ліквідації академічних заборгованостей, визначених кафедрами і деканатами.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач вищої освіти під час виконання самостійної або індивідуальної роботи повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

Силабус розроблено на основі робочої програми навчальної дисципліни «Філософія» (протокол від “28” серпня 2025 року № 7).